

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Fričova 298, 251 65 Ondřejov
tel. 775 388 400, info@astro.cz

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 215 ze 4. 12. 2015

Česká astronomická společnost udělila čestnou Kopalovu přednášku za rok 2015

Česká astronomická společnost udělila čestnou Kopalovu přednášku 2015 Mgr. Petru Pravcovi, Dr. z Astronomického ústavu AV ČR za současné významné výsledky dosažené při výzkumu planetek Sluneční soustavy. Petr Pravec v současné době patří k předním světovým odborníkům ve výzkumu zejména binárních planetek.

Petr Pravec ve své pracovně u displeje dálkového ovládání dalekohledu na Evropské jižní observatoři v Chile

Petr Pravec vystudoval fyziku na přírodovědecké fakultě MU v Brně a postgraduálně astronomii na MFF UK v Praze. Od r. 1996 působí v Oddělení meziplanetární hmoty Astronomického ústavu AV ČR v Ondřejově, nyní ve funkci zástupce vedoucího oddělení a vedoucího skupiny planetek. Dr. Pravec je členem Mezinárodní astronomické unie a v minulosti zastával funkci předsedy České astronomické společnosti.

Dr. Pravec byl jedním z prvních odborníků, kteří využili nových možností rychlé fotometrie pomocí digitálních prvků CCD jednak k odhalování podvojnosti planetek a jednak k určování jejich rotace. Díky těmto výsledkům lze odvodit v případě binárních planetek, resp. planetek se satelity i jejich hmotnosti, případně i změny albeda různých částí povrchu planetek a nepravidelnosti jejich tvaru. Tyto práce přispívají ke zlepšení našich znalostí o vzniku a vývoji planetek hlavního pásu, ale zejména také pro zpřesnění údajů o planetkách, které křížují dráhu Země (PHO = Potentially Hazardous Objects), protože odhalení jejich podvojnosti znamená zvýšený stupeň rizika případného

impaktu.

Ocenit lze také objevy nových planetek (přes 300), což mu dává právo navrhopvat jejich pojmenování. Tak se do seznamu planetek z našich luhů a hájů dostala např. jména 7204 Ondřejov, 7849 Janjosefrič, 10395 Jirkahorn, 11126 Doleček nebo 30253 Vítek.

Obvyklá scientometrie pomocí databáze ADS ukázala, že Dr. Pravec publikoval od r. 1992 do května 2015 celkem 221 prací v mezinárodních recenzovaných časopisech (*Nature, Astronomy and Astrophysics, Monthly Notices, Icarus, Earth, Moon and Planets* aj.). Jeho práce především z oboru výzkumu planetek získaly dosud 2 270 citací, tj. více než 10,3 citací na práci a jeho Hirschův index $H = 27$. O jeho současné vrcholné aktivitě svědčí také porovnání s loňským červnem. Tehdy měl něco přes 2 100 citací a Hirschův index 25. Za jediný rok tak publikoval 13 prací v recenzovaných mezinárodních časopisech!

V r. 1997 po něm byla pojmenována planetka č. 4790, kterou v roce 1988 objevila E. Helinová na americké observatoři Mt. Palomar. V roce 2004 získal od Akademie věd ČR Prémii Otty Wichterleho pro mladé vědecké pracovníky.

Slavnostní přednesení čestné Kopalovy přednášky proběhne v sobotu 5. prosince 2015 od 13:15 v budově Akademie věd ČR na Národní třídě 3, Praha 1 v sále č. 206. Laudatio přednese zástupce ředitele Astronomického ústavu AV ČR a loňský laureát Kopalovy přednášky RNDr. Jiří Borovička, CSc. Cenu předá předseda České astronomické společnosti Ing. Jan Vondrák, DrSc., Dr.hc. Předání ceny i laureátská přednáška jsou přístupné předem registrovaným účastníkům (z kapacitních důvodů – www.astropis.cz), vstup zdarma. Novináři mají vstup volný.

Kopalovu přednášku zřídila Česká astronomická společnost v roce 2007. Je udělována českým astronomům / astronomkám za významné vědecké výsledky dosažené v několika posledních letech a uveřejněné ve světovém vědeckém tisku. Poprvé byla udělena v r. 2007, tedy v roce 90. výročí založení České astronomické společnosti. Letos tedy bude udělena již 9. Kopalova přednáška. Více o ceně a jejích nositelích na <http://www.astro.cz/spolecnost/oceneni-cas/kopalova-prednaska.html>.

Numerický matematik a astronom **prof. RNDr. Zdeněk Kopal, DSc.** (1914 -1993) se narodil 4. dubna 1914 v Litomyšli. Ve čtrnácti letech si postavil dalekohled a pečlivě pozoroval oblohu. Brzy se dozvěděl o existenci České astronomické společnosti, stal se jejím členem v roce 1929 a docházel na Štefánikovu hvězdárnu na Petříně. Soustředil se na výzkum proměnných hvězd. V průběhu tří let vykonal více než 10 000 pozorování. Když mu bylo šestnáct let, stal se předsedou odborné sekce pro pozorování hvězd měnlivých. Pod jeho vedením se stala sekce jedním z evropských středisek pro výzkum proměnných hvězd. Po absolvování Karlovy univerzity v roce 1937 pokračoval Kopal ve studiu v anglické Cambridgi u Arthura Stanleje Eddingtona. Výzkum těsných dvojhvězd u nás Kopal pozvedl na světovou úroveň. V roce 1948 vznikla komise pro fotometrické dvojhvězdy Mezinárodní astronomické unie a Kopal se stal jejím prvním předsedou. V roce 1958, kdy se začalo uvažovat o letu člověka na Měsíc, navázal Kopal spolupráci s NASA. V roce 1959 se stal vedoucím projektu, který měl za úkol pořídit detailní mapy Měsíce. Během více než čtyřicetiletého působení v Manchesteru Kopal připravil k doktorátu přes sto svých žáků. Vydal kolem 25 monografií a publikoval zhruba 400 vědeckých článků. V rodném městě Litomyšli mu byl

odhalen památník symbolizující těsnou dvojhvězdu na místě, kde kdysi stával rodný dům Z. Kopala.

Kontakt na laureáta: petr.pravec@asu.cas.cz, tel: 323 620 352.

Web: <http://www.asu.cas.cz/~ppravec/neo.htm>

Podle podkladů Dr. Jiřího Grygara zpracoval

Pavel Suchan
tiskový tajemník České astronomické společnosti

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Počínaje tiskovým prohlášením č. 67 ze dne 23.10.2004 jsou některá tisková prohlášení vydávána jako společná s Astronomickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i. Archiv tiskových prohlášení a další informace nejen pro novináře lze najít na adrese <http://www.astro.cz/sluzby.html>.

S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Boční II/1401, 141 31 Praha 4, tel.: 226 258 411, e-mail: suchan@astro.cz.